

מילין קידין וחידושים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביחצירא שליט"א

מִי־הֵתָא

חֵתָא

חֵתָא דְאִוְרֵיִתָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

מצות התשובה בפיקך ובלבבך לעשותו

פעמים שהלב אינו מרגיש חרטה ועדיין אינו מבין את גודל הריחוק שיש לעושה עבירה, אך לכל הפחות יתחיל בפיו ויתוודה על עוונותיו, וישפוך שיח פני בוחן ליבות שיפתח ליבו לתשובה וחרטה, ואחר כך יסייע לו הקב"ה ויכנסו הדברים לליבו.

מהאדם נדרש לפתוח פתח קטן

אך זאת נדרש מהאדם, להתעורר ולעשות ככל שבידו ואז מסייעין אותו, כדאיתא במדרש (ראה שיהש"ר ה ב) 'פתחו לי פתח כחודה של מחט ואני אפתח לכם פתח כפתחו של אולם'. שהאדם יפתח מעצמו פתח כחודו של מחט ואז יזכה לפתיחת שערים וסיוע מן השמים. ויומתקו הדברים ביותר עם דברי הרה"ק רבי אברהם מראדומסק ע"ה בספרו חסד לאברהם (ר"ה ד"ה אמרו חכז"ל), שביאר מדוע נקטו במדרש דוקא 'פתחו של אולם', דהנה במדרש (איכ"ר ג ס) איתא 'נמשלה התשובה לים מה הים זה לעולם פתוח כך שערי תשובה לעולם פתוחין. ושנינו במשנה (מדות פ"ג מ"ב) 'כל הפתחים שהיו שם היו להם דלתות חוץ משל אולם', שהאולם נשאר תמיד פתוח ללא דלת. ולכך דימו במדרש את התשובה דוקא לפתחו של אולם, שרצו לרמוז לנו את כח התשובה, שהרוצה לשוב ויפתח 'פתח כחודו של מחט', תמיד השערים פתוחים לקבלו 'כפתחו של אולם' שאינו נסגר לעולם.

חגי תשרי כנגד מחשבה דיבור ומעשה

והנה נקבע הזמן לעבודת התשובה במועדי חודש תשרי, בראש השנה ויום כיפור וסוכות, והם מיוחדים

ג' חלקים במצות התשובה

קָחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים וְשׁוּבוּ אֵל ה' אָמְרוּ אֵלָיו כָּל תְּשׂא עֹון וְקַח טוֹב וּנְשַׁלְמָה פְּרִים שְׁפָתֵינוּ (הפטורה-הושע יד, ג).
בפסוק 'כִּי הַמִּצְוָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אֶנְכִי מְצַוֶּה הַיּוֹם לֹא נִפְלְאת הוּא מִמֶּךָ וְלֹא רָחֲקָה הוּא' (דברים ל, יא), ביאר הרמב"ן, המצוה הזאת היא מצות התשובה אשר מובטחים אנו לזכות בה, וקרוב אליך הדבר מאד בפיקך ובלבבך לעשותו, שיתוודו את עוונם ואת אבותם בפיהם, וישבו בליבם אל ה', ויקבלו עליהם היום התורה לעשותה לדורות.

וכדרך כל מצוה גם במצות התשובה יש את חלקי העבודה במחשבה דיבור ומעשה. עבודת התשובה במחשבה היא שיתחרט האדם על חטאיו ויגמור בליבו לעזוב מעשיו הרעים ולהיטיב דרכיו להבא, ויש עבודה בדיבור להתוודות ולהרבות בתפילה לפני ה' שיסלח לו וירצה תשובתו, ויש תשובה במעשה בנתינת צדקה, ובכוח ג' אלו יכולים לקרוע גזר דין קשה מעל האדם.

ואף אם ליבו סתום ואינו מרגיש כי חרטתו בלב שלם היא, על זה אמר הנביא (הושע יד ג) 'קחו עמכם דברים ושובו אל ה', אמרו אליו כל תשא עוון קח טוב ונשלמה פרים שפתינו', שאף שהלב אינו מרגיש, עם כל זאת נקח עמנו דברים, ועל דרך שכתוב כי קרוב אליך הדבר מאד בפיקך ובלבבך לעשותו, והקשה בשם משמואל (נצבים תרע"א ד"ה כי קרוב) ובעוד ספרים, מדוע נכתב 'בפיקך קודם ללבבך', הרי סדר התשובה היא שבתחילה מתחרט בליבו ואחר כך מתוודה בפיו, וביארו שישנם

התשובה, אדם יעשה המוטל עליו יעזוב דרכיו הרעים, יבכה יתחנן ויעשה כל מה שיכול, ואם נאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה והקב"ה יעזור לו להשלים תשובתו, ואז התשובה ביתר שלימות.

והיהודי הרוצה לחזור לבוראו עומד לו כח גדול מלעילא, שהרי כלל גדול למדונו חז"ל (שבת קד.). הבא לטהר מסייעין אותו'. וכתב החתם סופר (ראה ד"ה לשכנו) שיש בידינו הבטחה, אם ידרוש ויבקש את הקדושה בוודאי יבוא לזה. ודרש זה בפסוק (לעיל יב ה) 'לשכנו תדרשו ובאת שמה', שהוא על דרך מה שאמרו בגמרא 'הבא לטהר מסייעין אותו', שאם רק תדרוש לבוא 'לשכנו', תהיה בטוח 'שתבוא שמה', כי ישלח מקודש עזרך.

לעבודת התשובה כראוי, ראש השנה הוא יום מיוחד לתפילה, ויום כיפור הוא הזמן המובחר לתשובה, וסוכות הוא זמן להרבות בו בצדקה, ועל ידי עבודת הזמנים הללו זוכים לתשובה במחשבה ודיבור ומעשה. וכן חודש מרחשון הוא השלמה לעבודת התשובה של חודש תשרי, וזהו שנקרא חודש מרחשון 'בול', ראשי תיבות ב'פ'יך ו'בלבבך לעשותו, רמז להשלמת התשובה בין במחשבה בין בדיבור ובין במעשה.

סוף דבר יש לכל אחד לדעת כי הוא סך הכל אדם בשר ודם ולא הכל יכול להגיע למעשה ממש, אך על כך הם דברי הגמרא (ברכות ו.) 'חישב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה', וכן בענין

מִילְתָא דְפְּלִיָּאָה

סייעתא דשמיא שיתקבלו ספרי קודש בקרב ישראל

וְעַתָּה כְּתָבוּ לְכֶם אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת וְלַמָּדָה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שִׁמְהָ בְּפִיהֶם (לא יט).

מכאן למדו חז"ל (סנהדרין כא:): שעל כל אחד מוטל החיוב לכתוב לו ספר תורה, וכפי שפסק הרמב"ם (תפילין ומזוזה פ"ז ח"א): מצות עשה על כל איש ואיש מישראל לכתוב ספר תורה לעצמו, שנאמר **ועתה כתבו לכם את השירה**, וכבר כתבו הפוסקים שגם כתיבת ספרים וחידושי תורה מכלל מצוה זו (כך כתב הרא"ש ע"ה כמו שמובא בטור יורה דעה סי' ע"ד).

אחר שנוכחנו לראות גודל כתיבת ספרים קדושים נבין כי הספרים הקדושים שהתקבלו בקרב כלל ישראל בודאי מן השמים סייעו בידם להתקבל, ומקובל מפי צדיקי הדורות שבודאי ברוח הקודש התחברו. ביותר מצינו בשבחם של ספרי הטור ושולחן ערוך אשר אין צורך להפליג במעלת קדושתם, אשר מן השמים זיכו את מחבריהם להעמיד יסודי הדת על תילה, ולהנחיל הלכה פסוקה לעם ישראל, ורוח ה' התנוססה בקרבם לכוון לשונם אל דקדוק האמת. ולא דבר ריק הוא עד שאפילו מנין סימני הטור רמז יש בו, כי סך כל הסימנים בארבעת חלקי הטור עולה למנין תת"ע"ה, והוא בגימטריא שמות ארבעת חלקי הטור, אורח חיים יורה דעה אבן העזר חשן משפט, וכן מצינו בפוסקים שלמדו הלכה מסדר הקדמת ההלכות בטור ובשולחן ערוך, כי רוח ה' הופיעה עליהם ליישר כל דבריהם שיזכו להתקבל לדורות עולם.

א. ראה בראש יוסף (פסחים כז: ד"ה ע"ש פת) שכל דברי מהרש"א נאמרו ברוח הקודש. ובשארית ישראל להרה"ק מווילעדיניק (דרוש לסוכות) כתב בשם הבעל שם טוב הקדוש שכל החיבורים שהתחברו עד המהרש"א נעשו ברוח הקודש.

ב. בשו"ת דברי חיים (יו"ד ח"ב סי' קה) הפליג בקדושת ספר אור החיים על התורה, והוסיף עוד שכל מחבר אפילו בדורנו אם הוא ראוי לכך חיבר ספרו ברוח הקודש, היינו שהסכים בחכמתו לאמת של תורה.

ג. ומן השמים נתנו זכות גדולה זו למרן רבי יוסף קארו מפני ענותנותו היתרה (שם הגדולים להחיד"א מערכת ספרים ערך הבית יוסף).

ד. כמו שכתב באורים ותומים (קיצור תקפו כהן סי' קכד) שקבלה בידו שאין לפסוק הדין כנגד הכרעת שו"ע ורמ"א: אין ספק כי הכל בכתב מיד ה' השכיל על ידם, כי קושיות רבות שהקשו עליהם אחרונים ותירצו בדרך חריף ועמוק, וכמו כן כללו במתק וקוצר לשונם דינים הרבה, ולאין ספק שלא כיוונו להכל, כי איך היה אפשר לרוב המלאכה מלאכת שמים שהיה עליהם, ומי הוא הגבר שיעשה חיבור על כל התורה לקוח מכל דברי הראשונים ואחרונים, ולא יכבד עליהם מלאכה מלאכת שמים, רק רוח ה' נוססה בקרבם להיות לשונם מכוון להלכה בלי כוונת הכותב, וחפץ ה' בידם הצליח. ולכן ח"ו לומר קים ליה נגד הכרעת המחבר ורמ"א. [וראה גם בשו"ת צמח צדק להרה"ק מליובאוויטש ע"ה (יו"ד סי' קעו) שהביא דברי התומים].

ה. ועוד יש למצוא רמזים במנין הסימנים, כמו שכתב בסידור יעב"ץ (שער הפנה עין זכר ניצוץ ו אות ז) כי הלכות שופר פותחות בסימן תקפ"ו העולה כמנין 'שופר'. והוסיף שמן השמים כוונן כן בלי כוונת בעל הטורים, להראות שהסימנים עמו מן השמים כיון שעשה חיבורו לשם שמים, והעוסקים במלאכת שמים לשמה מראים להם סימן טוב מה שלא עלתה על דעתם. [וראה בסוף ספר מור וקציעה להיעב"ץ שהביאו מכת"י היעב"ץ רמזים על מרבית סימני הטור ושו"ע].

ברזא דאח"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

המתקת הקללות

שם הוי"ה ממתיק התוכחות

וְאָמַר בַּיּוֹם הַהוּא הֲלֵא עַל כִּי אֵין אֱלֹקֵי בְּקִרְבֵי מְצֹאֹנֵי הָרְעוֹת הָאֵלֶּה (לא יז).

שם הוי"ה סגולה נוראה יש בו להמתיק כל מיני קללות, וכן מצינו תרע"ו אותיות בקללות שבמשנה תורה, וכנגדם מוזכר בפרשה כ"ו פעמים שם הוי"ה כמנין תרע"ו, ובכוח אלו השמות להציל מכל אותם קללות. וזהו הרמז בכתוב (תהלים לד כ) 'רבות רעות צדיק ומכולם יצילנו הוי"ה', 'רעות' היינו תרע"ו אותיות בפרשת הקללות, שנאמרו על ידי 'צדיק' שהוא משה רבינו, 'ומכולם יצילנו הוי"ה' כ"ו פעמים שם הוי"ה מצילים מכל אותם הרעות.

ובזה יבואר הפסוק **על כי אין אלקי בקרבי מצאוני הרעות האלה**, 'על כי אין אלקי בקרבי' - אם נסתלק שם ה' המהפך את הקללות, 'מצאוני הרעות האלה' כל הקללות שמנין אותיותיהם 'רעות'.

פנימיות הדין הוא לרחמים

ידוע ששם הוי"ה מורה על הנהגה ברחמים, ושם אלקים מורה על הנהגה בדין, ועל פי זה פירש החתם סופר **ע"ה** (דרשות ח"א ר:): את הפסוק (תהלים ק ג) 'דעו כי הוי"ה הוא אלקים', שהנהגת הדין המכונה אלקים גם היא בפנימיותה בבחינת שם הוי"ה הרומז לרחמים, כי פנימיות הדין הוא לטובה ורחמים, וכמבואר בגמרא (ברכות ס:): לעולם יהא אדם רגיל לומר כל דעביד רחמנא לטב עביד.

הקדמת הרחמים לדין

אלא שלכאורה היה ראוי לכתוב 'דעו כי אלוקים הוא הוי"ה', ללמדנו שגם מידת הדין היא באמת רחמים, ואילו הכתוב 'כי הוי"ה הוא האלוקים' משמע שמידת הרחמים היא לצורך הדין ח"ו. אלא שלפיכך שינה את סדר הכתוב כדי ללמדנו שרחמי ה' קודמים לרוגז, וכמו שאמרו חז"ל (מגילה יג:): שאין הקדוש ברוך הוא מכה את ישראל אלא אם בורא להם רפואה תחילה, כמו שרואים שלא הגדיל המלך את המן עד שהקדים הקב"ה רפואה למכה,

ותחילה הציל מרדכי את אחשורוש ממעשה בגתן ותרש ורק אחר כך אירעה גזירת המן.

ותחילה מקדים ה' את מידת הרחמים, בבחינת הקדמת רפואה למכה, ורק אחר כך שורה מידת הדין על ישראל, ולבסוף מתגלים רחמיו ונהפך לנו הגזירה לששון ושמחה. אלא שמידת הרחמים הקודמת למכה נעלמת היא מעינינו, ואין אנו משיגים איך כל מחשבות ה' רק להיטיב עמנו, ורק לבסוף אחרי שכבר שרתה מידת הדין, אזי מתגלה מידת הרחמים וזוכים לישועת ה' בגלוי, ומתברר שכל מחשבותיו למענינו. וזהו הרמז בפסוק (שמות לג כג) 'וראית את אחורי ופני לא יראו', היינו שמידת הרחמים שלאחר הגזירה היא הנראית לעינינו, אבל הרחמים שלפניה 'לא יראו' לעינינו.

ובזה יתבאר היטב הסדר בפסוק 'שמע ישראל', 'ה' אלקינו ה', שנזכר שם של רחמים לפני שם אלוקים ולאחריו, כי קודם הגזירה מקדים רפואה תחילה, ולאחר הגזירה שוב מתגלה מידת הרחמים ונודע שהכל היה טובה.

ועל פי זה אפשר להוסיף ולרמוז בלשון הפסוק 'כי ה' הוא האלקים הוא עשנו', כידוע ש'הוא' רמז לשם הוי"ה יתברך (ראה זוהר רעיא מהימנא פינחס רכג.), נמצא שהקדים שם הוי"ה לאלוקים, וכן לאחריו 'הוא' רמז לשם הוי"ה, כי אחרי מידת הדין חוזרת להתגלות מידת הרחמים ונמתקים הדינים מעל ישראל.

מכל מצוה נברא מלאך והוא המליץ על האדם זכות

שנו חז"ל (אבות פ"ד מ"א): רבי אליעזר בן יעקב אומר העושה מצוה אחת קונה לו פרקליט אחד והעובר עבירה אחת קונה לו קטיגור אחד. מכאן יסוד גדול בעבודת ה', וכפי שהרבו צדיקים להביא מדברי האר"י הקדוש ע"ה (שער היחודים פ"ב) שמבאר משנתנו, כי מכל מצוה שאדם עושה נברא מלאך טוב וחלילה להיפך. ומלאכים אלו הנבראים מקיום המצוות הם ההולכים ומלוין לו

רבי חנניה בן עקשיא (מכות כג): 'רצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות', וביארו צדיקים 'לזכות' מלשון 'זיכוך' שמשמרים אותו שלא יבוא חלילה לידי חטא. שכאשר מקיים תורה ומצוות זוכה להזדכך ולהישמר בטהרת נשמתו כפי שעשאה אלקים, שהמלאכים הנבראים מעשייתו מצוות ה' משמרים אותו מכל משמר שלא יבוא לידי חטא.

עוד עוזרים לו המלאכים לקיים עוד ועוד מצוות, כמו שאמרו (אבות פ"ד מ"ב) 'שכר מצוה מצוה', ופירש **במדרש שמואל**: 'שכר מצוה' היא ה'מצוה' עצמה, וכמאמר רבי אליעזר בן יעקב 'העושה מצוה אחת קנה לו פרקליט אחד והעובר עבירה אחת קנה לו קטיגור אחד', והפרקליט הנברא מן המצוה הוא מלאך רחמים המשלם שכר המצוה לעושה, וכן להפך 'שכר העבירה' היא ה'עבירה' עצמה, והוא הקטיגור שנברא מן העבירה הנפרע מן האדם. ולכן המצוה עצמה שהוא המלאך הפרקליט, הוא הגורר לו מצוה אחרת ומביאה לידו שיקיימנה, והקטיגור הוא הגורר לעבירה ומזמינה לידו שיעבור עליה. עד כאן דבריו הקדושים של רבי שמואל די אוזידא ע"ה מגורי האר"י הקדוש ע"ה.

מחשבה דיבור ומעשה בוראים עולם מלא
ואפשר להוסיף בזה רמז על פי דברי חז"ל (ב"ר סח יב) שהמלאך הוא בשיעור שלישי מהעולם. נמצא שצירוף ג' מלאכים יחד הם עולם מלא, ויתבארו הדברים על פי האמור שבכל מצוה יש ג' בחינות מחשבה דיבור ומעשה ומכל אחד מהם נברא מלאך, וכשהאדם חושב ומדבר לקיים מצוה נבראים שני מלאכים שהם שני שלישי עולם, והמלאכים הללו מסייעים לאדם לקיים את המצוה במעשה, כדי שמן המעשה ייברא המלאך השלישי, וכשיצטרפו יחד ג' מלאכים הוא עולם מלא כנ"ל. וזהו שכתוב (איוב לג כג-כד) 'אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף וגו', ויאמר פדעהו מרדת שחת', שאם זוכים לברוא מלאך שלם מג' חלקים של מחשבה ודיבור ומעשה, זוכים לברוא עולם שלם, ועל ידי זה ניצולים מדינה של גיהנם.

לאדם בבואו לעולם האמת, כדברי הגמרא (סוטה ג): 'כל העושה מצוה אחת בעולם הזה, מקדמתו והולכת לפניו לעולם הבא, שנאמר (ישעיה נח ח) 'והלך לפניך צדקך', וכל העובר עבירה אחת בעולם הזה, מלפפתו והולכת לפניו ליום הדין, שנאמר (איוב ו יח) 'לפתו ארחות דרכם יעלו בתוהו ויאבדו'. ופירש **המהרש"א** (ח"א סוטה שם) שהם המלאכים הנבראים ממעשיו. והם הפרקליטין שלו המלמדים עליו זכות, וכמו שאמרו בגמרא (שבת לב). אלו הן פרקליטין של אדם תשובה ומעשים טובים, ומביאה הגמרא על כך ראייה מן הפסוק (איוב לג כג) 'אם יש עליו מלאך מליץ אחד', מוכח מכאן - אומר המהרש"א, שהמלאכים הנבראים מתשובתו וממעשיו הטובים הם הפרקליטין של האדם להמליץ עליו זכות.

גם בעודו בעוה"ז משמרים אותו מלאכים אלו מכל נזק בגשמיות ורוחניות

מלאכים אלו מלוים את האדם בכל עת, ומלבד משמרים אותו לעולם הבא, משמרים אותו גם בעולם הזה מכל רע הן בגשמיות והן ברוחניות, כפי שאמרה משנתנו (קידושין לט): 'כל העושה מצוה אחת מטיבין לו ומאריכין לו ימיו ונוחל את הארץ' ופירש רש"י 'מטיבין לו' בעולם הזה, 'ונוחל את הארץ' - חיי עולם הבא. הרי שטובת המצוה נמשכת ומלווה לו לאדם בכל אשר יפנה בגשמיות וברוחניות.

יסוד הדברים נמצא בדברי חז"ל הידועים, כי רמ"ח מצוות עשה הם כנגד רמ"ח איברים שיש לו לאדם, ושס"ה מצוות לא תעשה הינם כנגד שס"ה גידים. וכאשר משמר המצוות נבראים מהם מלאכים המשמרים את רמ"ח איבריו ושס"ה גידיו, ומשמרים אותו מכל רע ונזק, ובכך 'מטיבין לו ומאריכין לו ימיו ונוחל את הארץ'.

כשעושה מצוה אחת חזקתו שהמלאכים הנבראים ממנה יבאוהו לעוד מצוות

על אחת כמה וכמה ברוחניות שישנה שמירה מיוחדת ע"י המלאכים הטובים, שכן כל תכלית המצוות הם לזכות את ישראל, כמו ששינונו בדברי

מילין יקירין

פרקי הדרכה ועבודה ה' על סדר הפרשה

ואנכי הסתר אסתיר - תכלית הניסיונות

שהנהגת ה' עם האדם הרי היא כצל, נמצא שכפי שהאדם מתאמץ לגלות את שגנוז בתוך ההסתר, זוכה הוא שכנגד זה מגלה הקב"ה את הימצאותו מאחרי ההסתר ואז בקלות יותר יוכל לגבור על ההסתר ולסלקו.

גם בשעת ניסיון קרוב ה' אלינו

ועל כך דיברה תורה בנועם אמריה (בראשית כד א) 'והאלקים ניסה את אברהם', ופירש **הבעל שם טוב הקדוש** שהיה כאן הניסיון מצד התגברות מידת הדין הנקראת 'אלקים', ואברהם שהוא בבחינת החסד היפך הדין, שזהו כל מהות הניסיון שלוקחים מן האדם את מדרגותיו ואינו רואה כיצד יש טוב ואור בתוכי הניסיון, ועם כל זה מתגבר ומשריש בקרבו כי גם זו לטובה ואף בתוך מיצר הסתר וחושך נמצא הטוב, בכך עומד בניסיון, שכן מוכיח כי דבוק הוא בה' אלוקיו בקשר אמיץ וחזק אשר כל כוחות עולם הזה לא יוכלו לכבות את האהבה שלו. ואף בדבר הנראה כדבר נפרד ח"ו ממנו יתברך שמו, הצדיק הזה מגלה כי גם בהסתר הגדול ביותר נמצא ה' יתברך. וכאשר עומד בניסיון זוכה להמתיק הדינים ולהפכם לרחמים וחסדים.

ודבר זה נוהג בכל אדם בכל מצב שנמצא בו בגשמיות או ברוחניות, צריך לדעת זאת ולהאמין שמכל מקום גם בזמן שנסתר ה' מן האדם עדיין הוא קרוב לכל המייחלים לחסדו, הן על כך נסובים דברי הנביא (ירמיה לא ב) 'מרחוק ה' נראה לי', כי גם בעודו רחוק מאתנו הרי הוא נראה אלינו, ובאמת שככל שהאדם מרגיש עצמו מרוחק ומשתוקק להתקרב אל ה', על ידי זה זוכה לבקוע רקיעים שתתקבל

הסתרות בעבודת ה'

וְאֲנֹכִי הִסְתֵּר אֶסְתִּיר פְּנֵי יְיָ הוּא (לא יח). פעמים הקב"ה מסתיר עצמו מעובד ה' וזאת כדי שיתאמץ האדם לעובדו, ועל ידי שמרגיש האדם שה' נסתר ממנו הרי שהוא מכניע עצמו ומבקש לשוב ולהתקרב, ע"י שמגלה בעצמו שבתוך ההסתר נמצא ה' יתברך ומתרחק ממנו רק כדי שיתגבר וישוב אליו, כדרך האב שמלמד את בנו ללכת שמתרחק ממנו מעט כדי שילמד ללכת בכוחות עצמו.

אך פעמים שההסתר כל כך גדול וקשה עד כי אינו יודע שיש כאן הסתר ושיש לו לגלות מה. ובזה האיר לנו **מרנא הבעל שם טוב הקדוש ע"ה** (תולדות יעקב יוסף ריש בראשית) ואמר, שזהו מה שאמר ה' **ואנכי הסתר אסתיר פני ממנו ביום ההוא**, שבא לומר שאסתיר ממנו שנמצא בכלל בהסתר, **ואנכי הסתר אסתיר את בחינת האנכי שבבריאה הסתר אסתיר**. ועל כך אומר הבעש"ט 'אם ידע האדם שהקדוש ברוך הוא מסתתר שם, אין זה הסתרה, כי נתפרדו כל פועלי און'. שכאשר יודע האדם שלית אתר פנוי מיניה והרי הוא ממש בתוך זה ההסתר, אין זה הסתר לגביו. אך אם אינו מרגיש את ההסתר וסבור שדרכו מאירה לפניו והוא צדיק בעיני עצמו, מתרחק מלפני ה' יותר מעד עתה, וזהו 'ואנכי הסתר אסתיר' שהקב"ה מסתיר ממנו את עצם ההסתרה ואין האדם מתעורר לשוב לעבודת ה'.

ואפשר להוסיף בדבריו, על דרך הידוע שהיה רגיל **הבעל שם טוב ע"ה** לומר והיה חוזר ומוכיח את תלמידיו^א בדברי המדרש שהובאו **בשל"ה הקדוש** (משפטים תורה אור אות ח'), 'ה' צילך'

א. כפי שכתב בקדושת לוי (נשא ד"ה וידבר): דהנה הבעל שם טוב היה מוכיח תמיד את העולם בזה הפסוק 'ה' צלך', דהיינו כמו שהצל עושה מה שאדם עושה, כך הבורא ברוך הוא כביכול עושה מה שאדם עושה.

ב. וזהו שכתוב בפרשת העקידה 'זירא את המקום מרחוק', ואיתא במסורה שנזכר פעמיים בתורה לשון 'מרחוק', כי מרחוק נראה לו ה' הרומז למידת הרחמים.

כל הדרגות ונסתרת חכמת נבונים, ואף אם אדע בזו השעה שבכל מקום ומצב נמצא ה' יתברך הטוב ומטיב - הלא בשעת הניסיון גם ידעיה זו נסתרת. תשובה לדבר האירנו הרה"ק **מברעזאן ע"ה** שכתב **בשפת אמת** (וישב ד"ה ויבוא), כפי מה שהאדם מתאמץ בכל עת ובכל שעה להתגבר בעבודת ה', הרי הוא קונה קנין בנפשו שלא לסור מרצון ה', וכידוע שהרגל נעשה לטבע שני בנפש האדם, ורושם זה נשאר בנפשו גם כשכל מדרגותיו מסתלקים ממנו, ועל ידי הרושם הקדוש הזה יש בו כוח להתגבר ולעמוד בכל הניסיונות [וזוהו הרמז בדברי רש"י (בראשית כח י) יציאת צדיק עושה רושם, היינו שגם כשיוצאים מן האדם כל מדרגותיו וצדקותו, מכל מקום נשאר רושם קדוש בנפשו, ורושם זה מסייע לו בכל מצב (ראה עירין קדישין תליתאה ויצא בשם הרה"ק מרוזין זלה"ה)].

אחר העקידה חזר אברהם לבהירותו

אחר העקידה אמר לו הקב"ה (בראשית שם פסוק ד) 'אל תשלח ידך אל הנער', כי אז שב אברהם אבינו ע"ה אל מדרגתו הראשונה לבהירות ודביקות, כלשונו של הרה"ק **בעל עבודת ישראל** (שם): היה מבין על ידי זה כי הקדוש ברוך הוא מלוא כל הארץ כבודו ואם יסתר איש במסתרים אין נסתר מנגד עיניו. אמנם אל האדם נדמה כאילו חלילה אין הקדוש ברוך הוא רואהו, כי צריך להיות כן בשעת הניסיון כנ"ל. וזה שקרא המקום ה' יראה' ופירש התרגום 'דאת חמי ולא מיתחמי', דהיינו שנודע לו עתה שהקב"ה רואה את האדם תמיד גם כשהאדם אינו מרגיש הבהירות.

ג. וכפי היראה שיש בו כך זוכה לעמוד בניסיון, וזהו שנאמר לאברהם לאחר שעמד בניסיון העקידה עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה, כי רק מחמת יראת שמים שבו עמד בניסיון (אמרי אמת וירא תרצ"א ד"ה כי עתה).
ד. מובא בהרבה מהספרים הקדושים, וראשון הנמצא בידינו הוא בשבילי אמונה (נתיב ב' שביל ד').

יצא לאור ע"י מכון אור לישיבים
© כל הזכויות שמורות
אין להעתיק או לגשת ללא אישור
מפורש בכתב ממכון אור לישיבים
עיצוב ועימוד: שוקי קנר

תפילתו שישוב ה' לקרב אותו אליו.

הסתלקות המדרגות בשעת הניסיון

זו היא אפוא הדרך להתקרב לאבינו שבשמים ולפיכך בשעה שמזמנים לפני האדם ניסיון בעבודת ה' מסלקים ממנו את מדרגותיו הרוחניות, כי אם היה האדם בתוקף מדרגתו והארתו הרוחנית לא היה הניסיון חשוב למאומה, כי מי פתי ימרה פי מלך עליון אשר מלכותו בכל משלה, והניסיון הוא רק כאשר מסלקין ממנו תחילה ההתקשרות שהיה קשור בה' יתברך על ידי הדעת ונשאר אצלו רק הבחירה ביראת ה', כלשון קדשו של **המאור עינים** (וארא ד"ה וארא): והניסיון הוא שמסלקין ממנו ההתקשרות שהיה קשור בה' יתברך על ידי הדעת בעת שבא לידי ניסיון, ונשאר אצלו רק הבחירה, כי לולא זה לא היה נקרא ניסיון, כי בודאי על ידי ההתקשרות אחז צדיק דרכו, עכל"ק. אלא שתחילה מסתירים ממנו את הארותיו הרוחניות, ולא נשאר אצלו כי אם יראת שמים שלו, ואז הוא נבחן אם יעמוד בניסיון מאימת בוראו.

אברהם אבינו בניסיון העקידה ראה את המקום מרחוק

בזה פירש **העבודת ישראל** (וירא ד"ה ויקרא) את לשון הכתוב בהמשך הכתובים שבעקידת יצחק (בראשית כב ד) 'וירא את המקום מרחוק', כי הקב"ה הנקרא 'מקום' נראה לו לאברהם כאילו הוא מרחוק, ולא היה אברהם אבינו ע"ה יכול לדבק עצמו במדרגתו הראויה לו, וזה היה עצם הניסיון שלו שנסתלקה ממנו מדרגתו, ועם כל זה התגבר באמונתו לקיים דבר ה'.

גם בשעת הניסיון נשאר באדם רושם קדושה

ואם תאמר מה לי בידיעה זו אם בשעה שיש ניסיון מסלקים